

MARIJAN ALMAŠ

DRUGI PUT VUKOVAR

KNJIŽNICA
RAVNICA

2

Osim teorijski osebujne razine Almaševa pjesničkog diskursa, vrijedno je iščitati i njegovu ideoafektivnu i psihološku podlogu. Pretežito ispovjedna, zadana i omeđena potrebom komuniciranja, ta lirika teži iskazivanju sebe u totalu, ogoljavanju intime i vlastitosti u esencijalnim stanjima, izrazom segmentiranim i zbijenim koji očituju tenzije emotivnih uzleta i padova, ekstaze i potonuća u sebe, u samo svoju intimnu dramu, kada ne pomažu lirske eksporporacije izvan tijela i tjelesnog, kada duh zaposjednu demoni zbilje i kada se sve zgusne u krvi i znoju stiha, u izričaju vlastite i zajedničke boli i nemoći, pitanja i opomene.

Ispod prividno neumivena izraza, kolokvijalne fraze, nedorečenosti, anglizama i drugih aluzivnih iskaza, probija živa pjesnička riječ, otisak krvavog vremena koje je netom stasalu hrvatsku »djecu cvijeća« natjeralo da mole »izvod iz pravilnika o čeliku« i žrtvovalo na oltaru svih naših zavičaja, jer su na matrici univerzalne ljudske gluposti i životinjstva neki neljudi odlučili zaposjesti pjesnikov dom i porobiti svakog od nas.

Poezija Marijana Almaša ispunjava nadom i obvezuje na pamćenje. Ona je autentičan zapis, poput poruke na stećku. Stoga će opominjati kao krvlju natopljeno tlo Vukovara i tok Vuke; živjeti kao krik tame za svjetlom, kao vapaj, kao molitveni poj... kao ljubav.

Katica Čorkalo

MARIJAN ALMAŠ / DRUGI PUT VUKOVAR

KNJIŽNICA
RAVNICA

OGRAK MATICE HRVATSKE
VINKOVCI

KNJIŽNICA »RAVNICA«, KNJIGA 2.

Recenzent:
Dr. Katica Čorkalo

Urednik:
Vlasta Markasović

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 886.2-1

ALMAŠ, Marijan

Drugi put Vukovar / Marijan Almaš; (likovni prilozi
Marijofil Andrijanić... et al.) Vinkovci: Ogranak Matice
hrvatske, 1993. - 63 str. : ilustr. ; 20 cm. - (Knjižnica Ravnica;
knj. 2)

Stihovi

ISBN 953-6015-03-X

931105014

ISBN 953-6015-03-X

MARIJAN ALMAŠ

DRUGI PUT VUKOVAR

Vinkovci, 1993.

MILITARY JOURNAL

THE JOURNAL OF THE

DRUG PUT VUKOVAR

CHARTERED BY THE

THE JOURNAL OF THE
THE JOURNAL OF THE
THE JOURNAL OF THE
THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE
THE JOURNAL OF THE
THE JOURNAL OF THE
THE JOURNAL OF THE

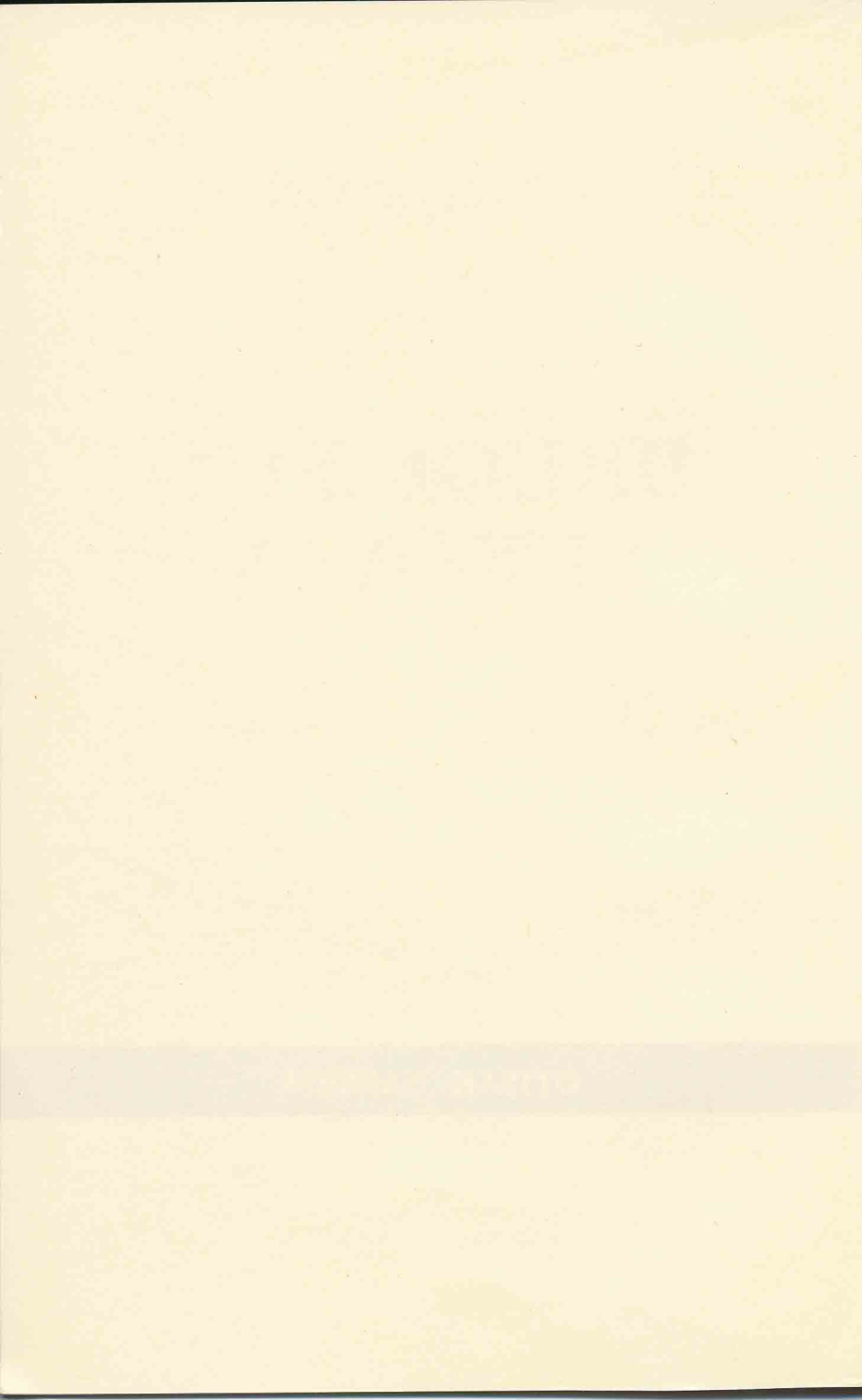

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

Znam bez
naroda i nacina
Grebnj polo

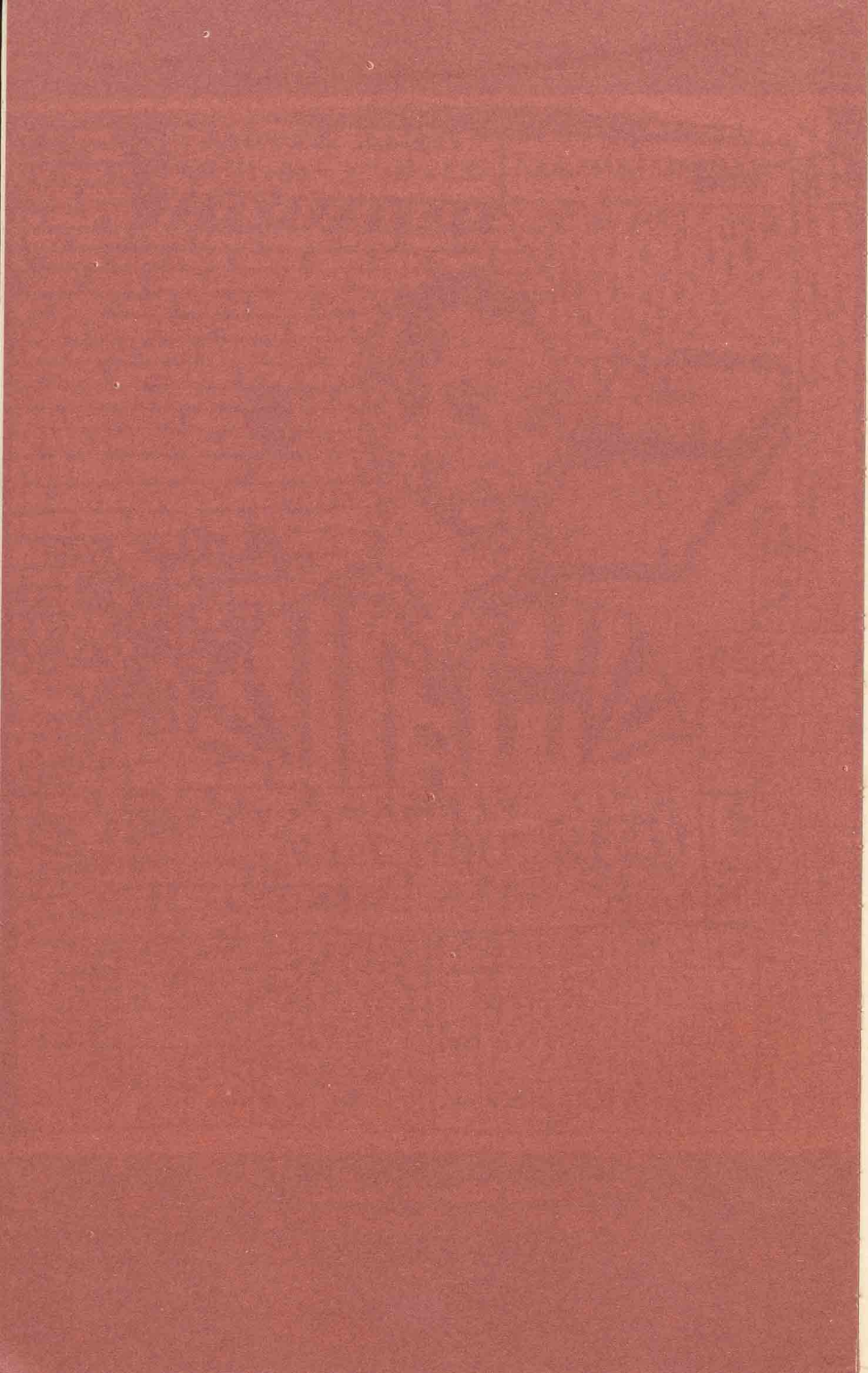
OTISAK NARODA

Znam beZ
Naroda nimaN
Grobni poloG

čekam moju mutnu riku
blato oko nje sivkasto bile boje
sisti u sivilo blata promatrati
potihanu riku sitnim čarima
ime joj je VUKA
čekati slideći dan možda
viditi je bistru punu života
sunce u njoj kako se proliva
svojim rukama mijе svoje zlatno lice
u praskozorje magle čisti
dan od prošle joj tmine
ime joj je VUKA
viditi je iznova mutnu posli
sunčevog umivanja čekati sivo
blato i moju riku mutnu
po imenu meni znanom VUKA
blato se zove Slavonija
prožeta brigovima okolo ravnicom
to zove se moj DOM

očima po siniji
nalazim sve blagodati jednoga dana
tilom tražim sekundu
deset dana jednoga dana
ne mogu zubi doticati prazno
bacam višak da bi' preživio
a 'ko se pita
praporci kostiju o kožu stvaraju
buku
negdi 52 zvizdice negdi 12 negdi
samo jedna
ljudi ne vidu
da zvizdice siju dok ne potamni
noć očiju blagodati svitlosti
kog da pitam za tilo
za suve kosti u koži
glad neprospavanu
darovani mrak u beskonačnoj
svitlosti

U ZORU znala je biti bistra
s blatnim dnom budila se zemlja
tako moja rijeka sve više vuče blata
nošena satima sve je tamnija
krivila se i prolazila bregovima
i nosila dio njih
u predvečerje sunce je htjelo
umiti svoje zrake u njenoj
smeđoj zelenoj boji
ali ne, ona se nije dala sve do ponoći
ona je nosila svoju zemlju
u zagrljaju, onda su zajedno
pošle na počinak i tako moja
Vuka i mulj vjekovima žive
u skladu nošeni mutnim tokom
sile zemlje koja se zove moj dom
ležale su na istom tlu i nošene
istom silom mojim domom
zvale su se jednim imenom
SLAVONIJA

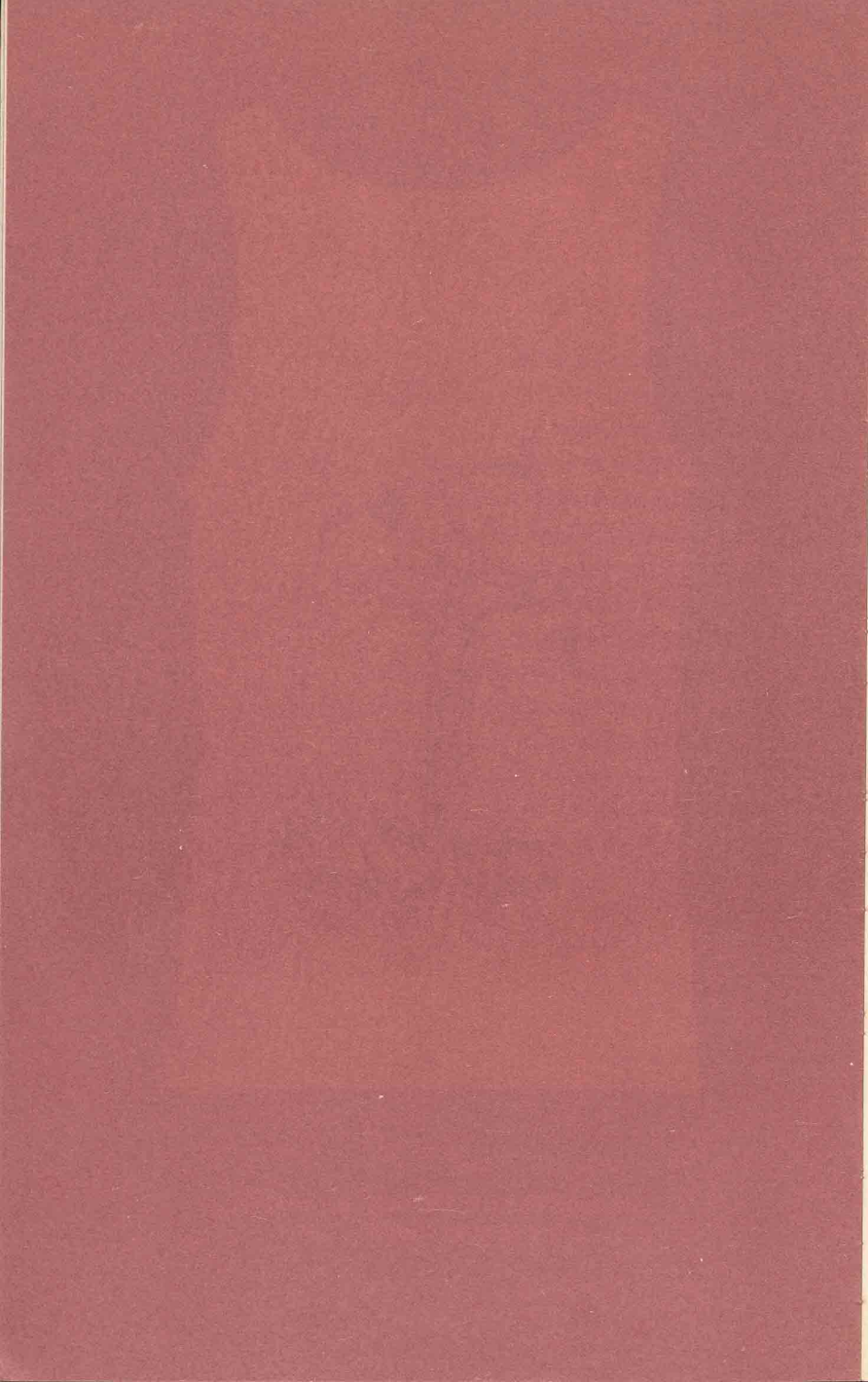
zašto gledaš nebo kad niste iste
boje
ono je plavo s nijansama
gledaš u drvo a niste jednaki
zemlja pijesak ispod tebe nipošto
niste slični
šaš gleda ne vidi ništa nego sebe
nosiš puno a nije tvoje
niti hodiš niti trčiš odlaziš lagano
ideš a ipak stalno si tu
živiš i kad si mrtva
rađaš se bez boje okusa mirisa
na kraju si slana na trenutak
vriješ i uska si zatim plaha i široka
nose te al' te ne mogu odnijeti
sijeku te al' ne presijeku
prljaju al' ne uprljaju
žila si bez srca
na čega li si
na čega ličiš
nego na sebe

di je selo na brigu
ime bog podari
divan mu zatajio
posila nima niti momci divojke traže
dado konje vrane prizat znao
po livadi travu kosit'
di je selo moje na brigu
ime bogom dano BOGDANOVCI
di zaigraše momci i divojke
di zapivaše pismu 'rvatsku
pomladiše polje mi ravno
brigovima zatalasano
konjima utapano kolima gaženo
kosom košeno motikom kopano
raslo 'šenicom rađalo kruhom
di je selo moje suzom
gašeno

siti se nasitite
gladno napojite krvi tuđina
vukovi moji
WAR duboko zaurajte krikom
prošlih krikova usahlih
zaboravom tuđeg rađanja
vukovi su urlali tuđe padali
tuđe krike rađali
mlado ostavljali mlado
golubice željom vratiti hoće
u dolinu vukova tišu rijeku dirati
golubicu perjem zlatnim kititi
zelenu travu gaziti mir života uživati
ravan svoju hoditi
VUKOVI ČUDOM BITI

Zvonimir Šafarik: Vukovar, *Bećarski križ*
Logor Sremska Mitrovica, 1992.

nisam znao da tenkovi mogu
žnjeti
niti sam znao da topovi mogu brati
crvena im je žetva berba mrtva
životom
malobrojne sokolove zamijenili su
orlovi
migali su nebom šarali tišinu
umjesto gnojiva bacali su paučinu
i nepotrebni zeleni metal koji
smrdi na riječ zvanu smrt
kako da spoznam kad su kod nas
želi kombajni ljudi sijali ljubav
brali plodove koji su se zvali
Irena, Melita, Marija, Suzana, Anda,
Ilija, Ante, Tomislav, Marijan,
Zvonko
jeli su usne jedni drugima
i sito zadovoljni bili
kako da shvatim da su polja posijana
minama,

berba im je najdraža riječ zvana život
kako da shvatim plač djeteta
kad vidim suze zvane metak
pisao sam olovkom riječ SLOBODA
pišemo je i danas crvenom tintom
žanji beri tate
zemlja će rađati dječji plač, smijeh,
radost
i opet će se zvati
Tomislav, Zvonko, Marijan, Ante,
Ilija,
Suzana, Irena, Marija, Melita, Anda
bit će to moja DOMOVINA

sklopi oči i zanijemi

nijemo su govorili riječ smrt
prolazeći tiho čuvali su stražu
učeći od djedova mirno gledati u
zjenicu
koja sija mrakom moleći tihim
glasom
povijest je izgovorila riječi stopa
išle su sve do izgovorene nam riječi
DOM
nijemo šutke stala je stopa naroda
900 puta dom je naš tuđin
šumeći hrast krije stopu 1300
grobna tišina našla je riječ
nam dragu HRVAT tišinom traženu
prozboriše korakom stope nijeme
prašinom pokrivene ustale su
STOPE NAŠE

godine dvadesete krvlju su tekle
mladost guta tuđe tlo
vratiti se želim, misli lete
žena bila je željna života
na palubi broda razmišljajući
na tren grozotu tamnu shvati
uzalud
i pođe korak dalje
ne, Ivona, prenu se grozota tamna
ode valu tamnom
Ivona, tlo tuđe ne mogu gaziti više
 proljeće kratko tračak nade donese
svjetlost prođe zjenicom zelenom
ali ne zastade dok sunce
tminu ne probudi
krvavi dan se rađa
sunce
devedesetdruga, siječanj, polovica
svjetlo prati, zasja zjenica
žena ispravi pleća al' ne usta

čekati zna
dvadesete devedesetu prate
danas korakom sporim daleko je
dosegla srca puna duše
tebi hvala
mladosti u cvatu uspomene stare

vukovi moji gladni su slobode
mir tražili su u patnji čovjeka
vukovi moji gledali su šume cigle
i rojeve čelika misleći o povratku
u vučedol rodni im kraj
WAR čelika pamet im pokri
slobodu izda tuđin
donese nemir i poplaši vukove moje
odagna ih daleko od vučedola im
valovita bregovima
ravno polje vukovi moji išću
mlado odgajati treba
vukovi da se zovu
zovu po djedovini staroj
ravni

Danijel Šokec: Otisci, 1991.

crteži rata djeca papirom
vratiti sjećanje užasno
prolaze misli aviona helikoptera
u dječjoj mašti ratnog sjećanja
rasipati čelik žele po papiru
rasuto naslikati
maštom vidljivo rastrgati
metal sluhom očekivano
strah reći ptici *bojim se* Rasim
Sandro kaže iz *Dakova sam*
ajmo Mirko Jasmin Vb
dječaci su rasipali olovku
vidljivo po papiru kao slike
misli lete ta... ta... ta... puf...
pauh... tiha jeka lomi čelik
razara djeca mole
izvod iz pravilnika o čeliku

GOSPODO NIZ ZA NIZOM DOK NISU
UNIŠTENI ZNATE MOLIM LEPO

išao je broj za brojem
prolazile su tisuće nepostojeći brojevi
zapisano živo su prolazili
do brisanja došlo je hladnoćom topline
nestajali pišući po tlu imena brojeva
pitam vas sada zašto

MY »DEAR« GENTLEMEN I BAG YOU
FOR SILENT*

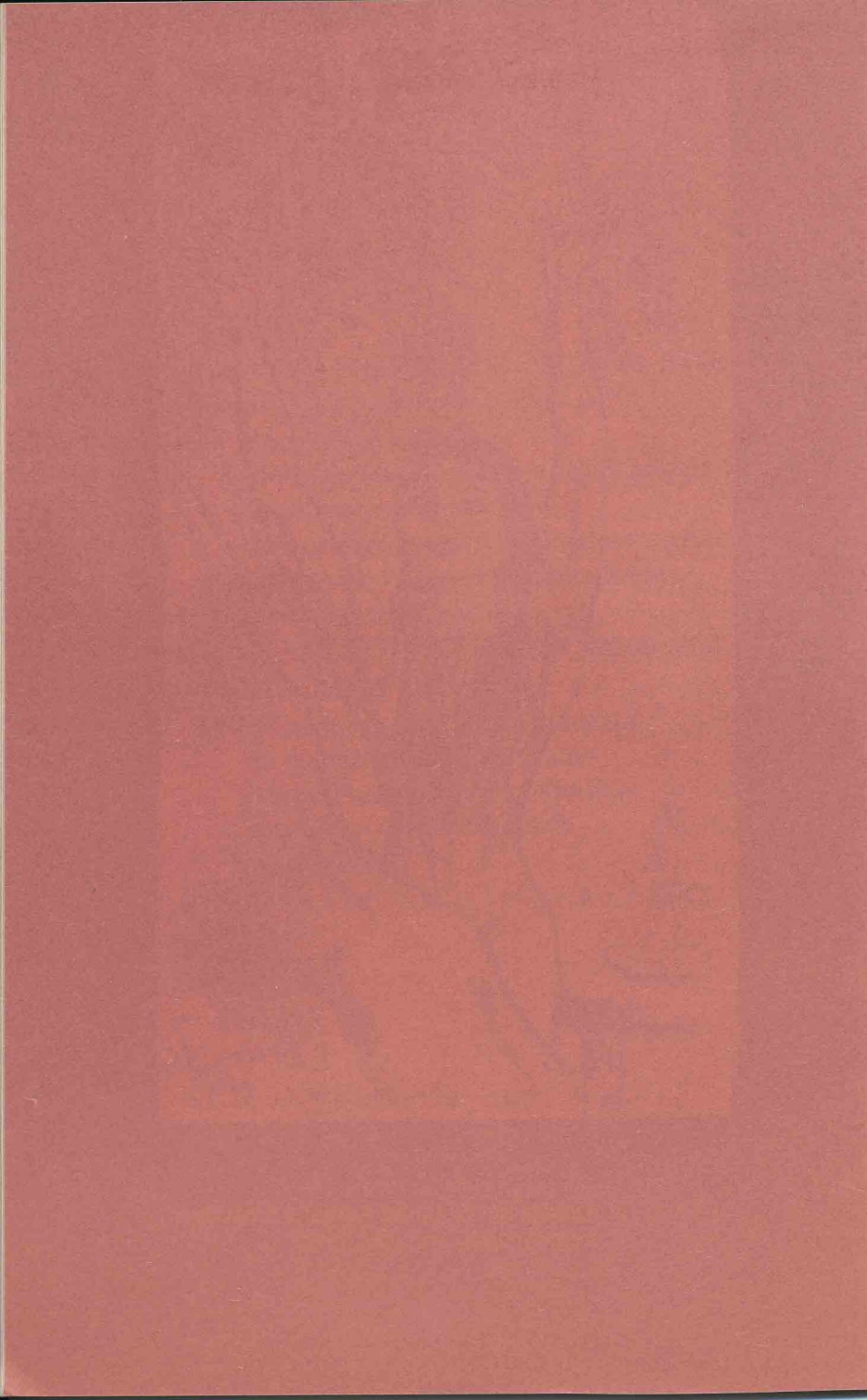
spominjete radi glupih sjećanja
na izgubljene kolone tisuća
broj po broj stvarali su kolonu
mislim brojeva bezimenih
nema ih više

GOSPODO REPLIKU HVALA LIJEPO

* moja »draga« gospodo tišinu molim

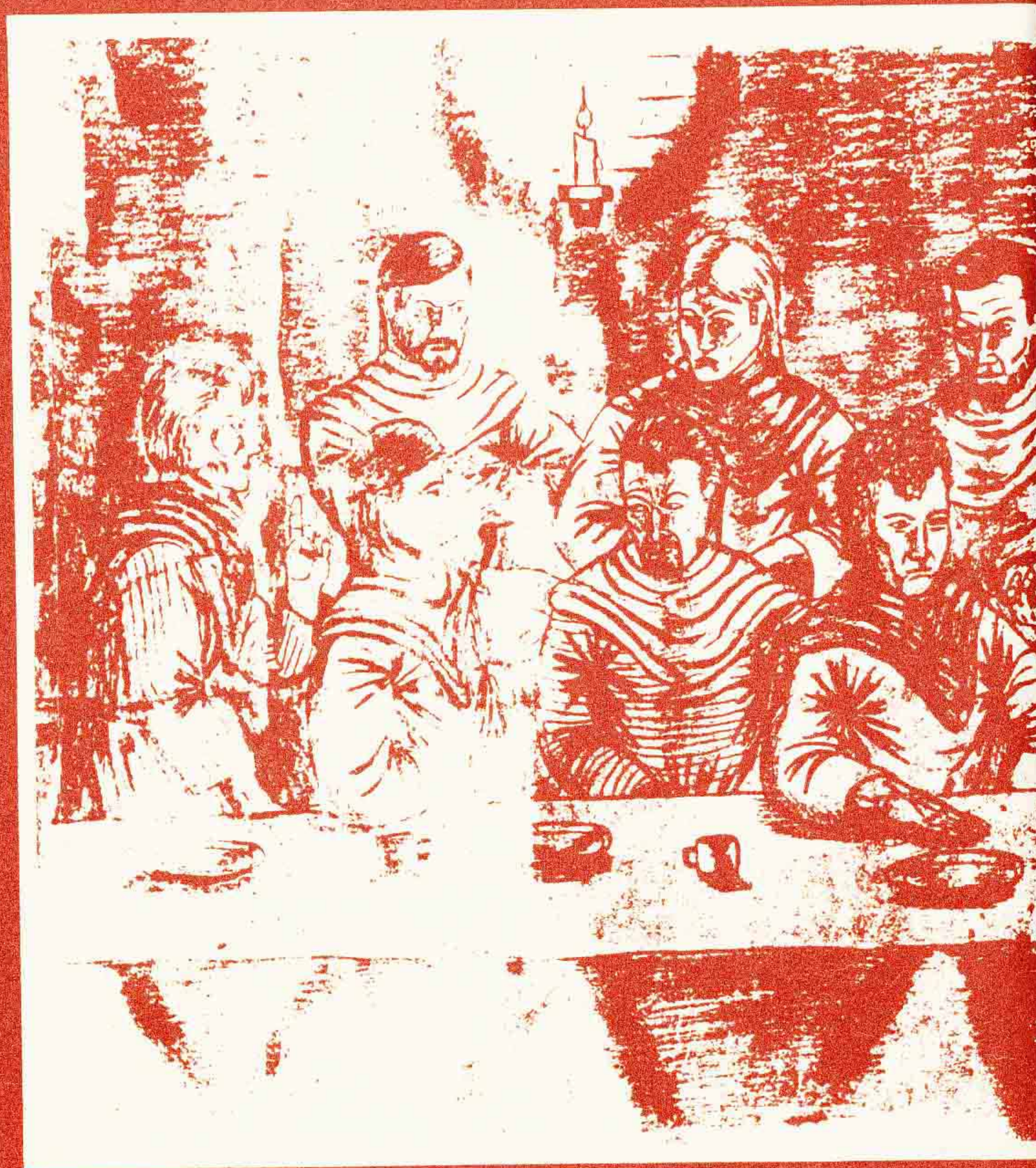

Marijofil Andrijačić: Golubica – žudnja Slobode
Logor Sremska Mitrovica, 1992.

rafal me sasiječe
poleti riječ grozna iz usta
prst se stegnu izbaci plamen
užareni metal nađe mjesto u meni
boli grč mene tijelo savih
u mislima nađoh život
na usnama zborih čuvaj mi djecu
šutnjom rekoh *Irena*
tražim je u magli mora
dopola tijela govorih joj zbogom
ne razumije riječi moje već
osjeća bol u duši strah
samoće želju dodirnuti hoće san
ruka dira neviđeno sjećanje prošlo
hodi po ruci magla u moru
sunce san odagna osta dodir
nedodirnutog dopola

Zar niste svjesni da ležite
na našoj krvi koju je zemlja
popila jer je stara malo jače
od djece prošle kroz godinu
a tako još vrela venozno modra
spaja pola mene u cjelinu
krvavo curi kroz nas
stojite možda na dijelu nas
da li ste toga svjesni
možda baš sad stojiš na mojoj ruci
zar niste svjesni
pišem krvavo pjesmu
svjesno stečenom krvlju
na kojoj stojite možda baš vi
GOSPODO NEODGOVORNA

Marijofil Andrijani

Posljednja večera; logor Sremska Mitrovica, 1992.

čekajući prvi korak
čekao sam milost ljudi
plakao bih jer sam
nemoćno dijete koje čeka
u tami sam sâm puzeći našao
tračak svjetlosti misleći da će doći
sunce
sudarajući se teško sam podnosio bol
tračak tražeći sanjajući o suncu
umorno sjedim čekam prvi korak
čekam nemoćno dijete koje čeka sam
puzeći
na tračak se opržih

objasni mi što znači čovjeku ne objasniti život
toliko sam želio umrijeti i živjeti
zajedno se rađala čežnja za smrću i životom
u meni toliko duboko
objasni mi ti koji rađaš i zapisuješ smrt
da li
smrt i život prolaze ili
ostaju u meni kao dio grijeha i slatke boli
jer želim bježati i ostati između života i smrti
slatka je smrt ako život boli
objasni mi ti da li boli ako
voliš
puzati između
pognuto.

rodio sam se u krvi
grčem u kriku izvan plovećeg tijela
živim o njoj
zar u njoj moram i umrijeti
u meni je vidljivo plava
raznosi sve a mi to glupo
nazivamo život
kad stoji odnosno ne kola u meni
ja to nazivam bezizlaznom
situacijom smrt
kad razjareno gledam u očima mi
zastor zvjerski sam žedan
gospodarim gledam je crveno
crveno sam veseo kad skače u djetetu
gospodari java i san krikom zemlje
to se naziva ubojica
a ja se bojim krika jave
grčim se u maternici
jer san je stvaran
boli jauk krvi

što reći otvorenim ustima
zadnju misao izvući iz oka plavog
pokrivenog zavjesom tame
što reći krutom mišlju vezano
zadnjim šištanjem čelika
prekinutu vezu trena između
kako pomaknuti tren između
daleko
što reći oku plavom
kako ustati nasmijati se
kazati nije mi ništa
kako kad je teško ne mogu ustati
više
ja želim jednostavno reći smrt je tu
kako je glupo sjediti na sebi
i govoriti si da ustaneš

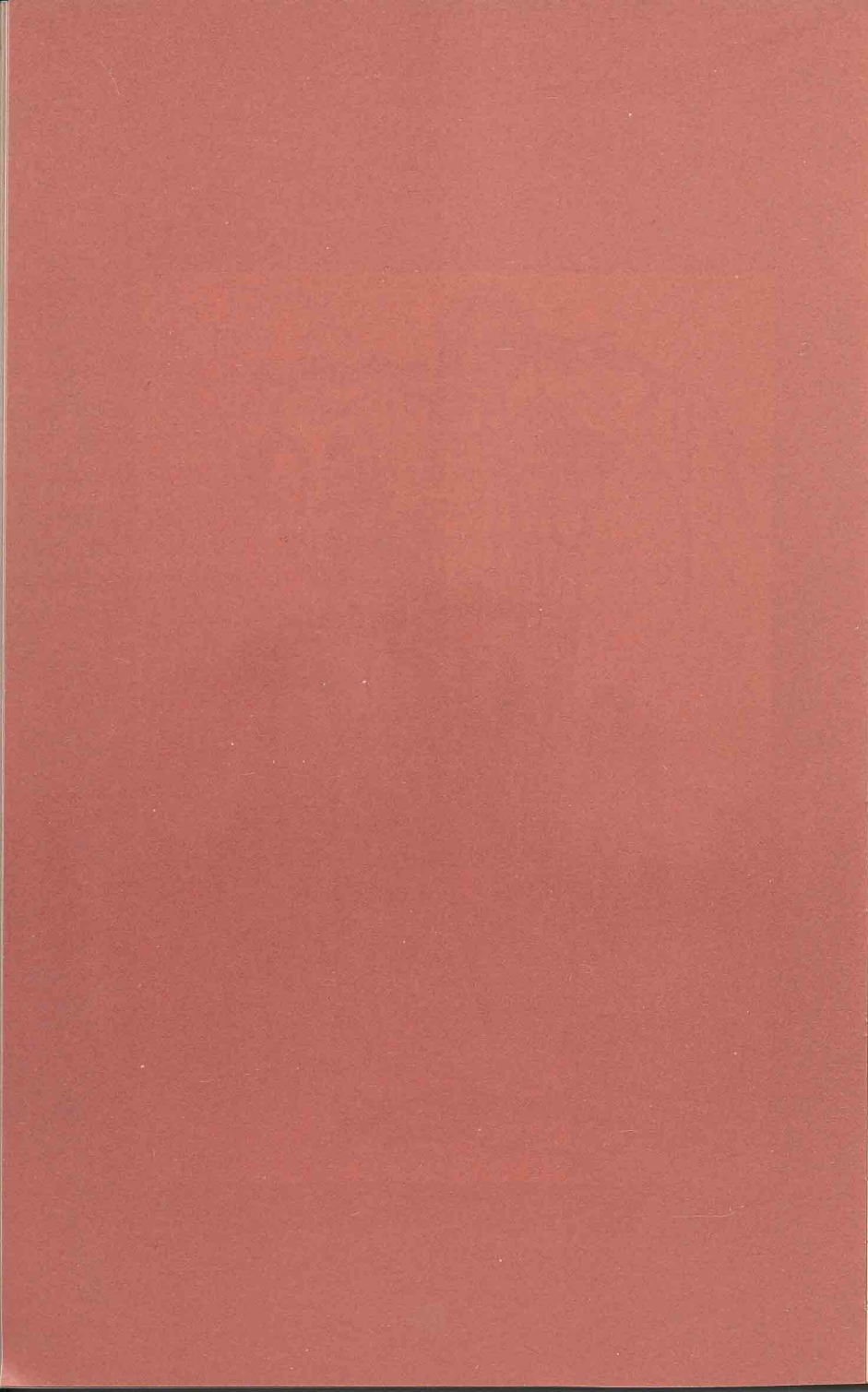
Danijel Šokec: Vojničke hlače, 1992.

očima neprimijećeni
stvarajući sebi maglenu sreću
otimali ste meni trenutak oduzetog
ležeći podizali ste sebe do uzdignutog
zaboravljali zaborav
slijepo ste prolazili pored samotnika očima
vi sretnici magle
ni prst ne vidjeste pred nosom

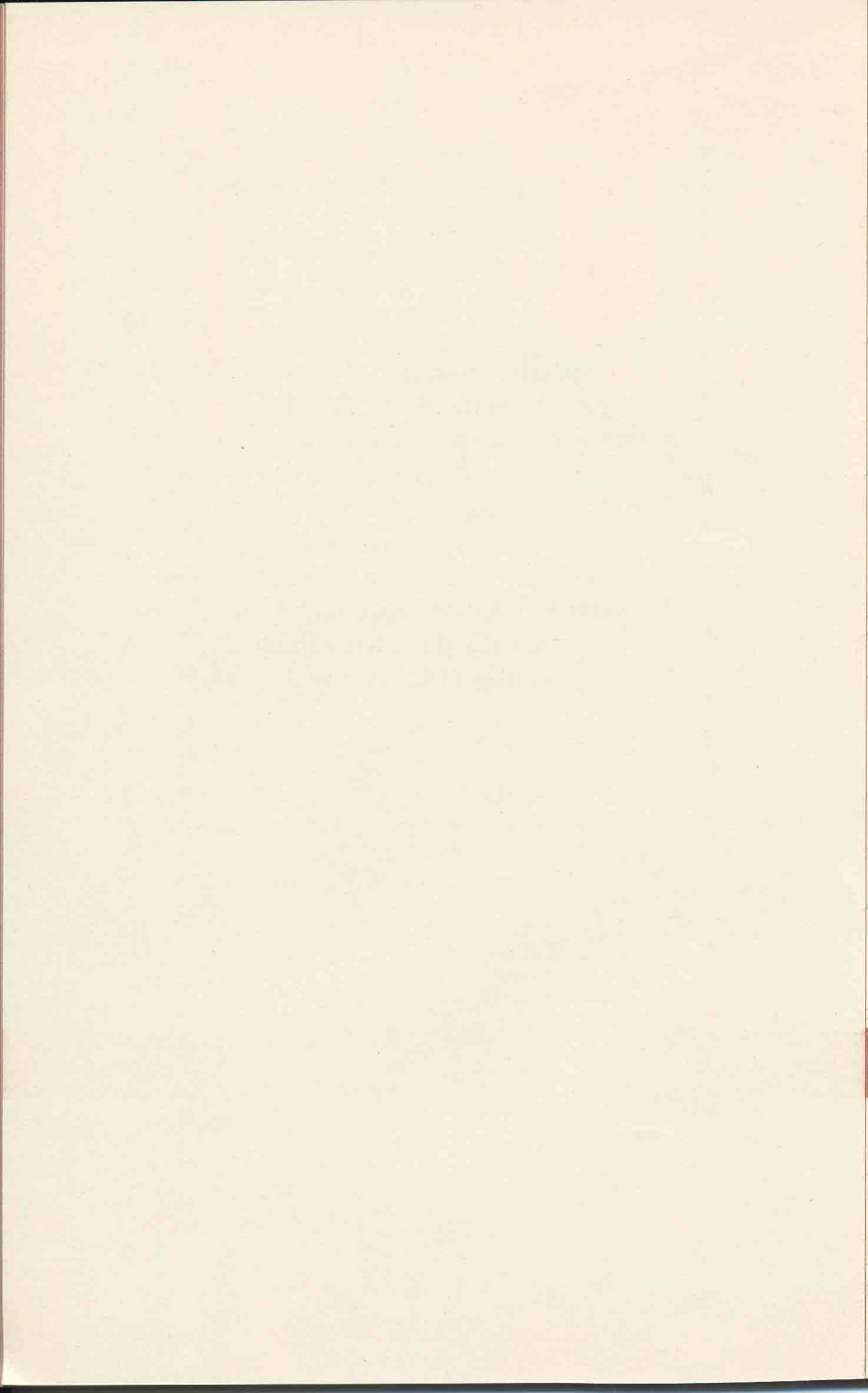
svak na svom mjestu stoji
pokazujući put na kojem stojiš
ne vidim putokaz
osjetim put dugo tapan nogama teškim
diviti se putu ne mogu
niti dijelu okoline
ustrajalost njihova
diviti se treba prolaznicima
širini
dužini
hodu
svaki od njih promatra horizont puta
nogama teškim želi kraj
POČETKA

Stevan Bugadija: Zbijeg, 1993.

sjedio sam pored rijeke
i gledao njenu plavetnu dubinu
ona je prolazila pored mene kao ti
viknuh
rijeko stani, stani bar na tren
ali ona je i dalje tekla
tekla jer to je njena sudbina
sudbina koju ne može mijenjati
tada shvatih da je to sudbina
i pokorih se sudbini

trošim misli na tebe
želevći da dođeš iz sna da
budiš usnula čovjeka
istrošena u magli čekajući
sat sekundu poslije magle
gledajući kroz prozor
čekam poznatu registraciju
i djevojku koja izlazi iz auta
u jutarnjim satima gledajući
na poznati prozor mašući
pozdravlja trošna čovjeka u satu
istrošene magle
zatim sati dani prolaze
kroz prozor

SUBCITY

voljela si pjesmu subcity
lijepo si njihala kukove
u taktu lomila si tijelo
i trošila poznate note
note su bile lagano pijane
kosa se njihala meni poznato
lomila tako drago
rukama si tražila prostor
hvatajući notu po notu
nogama si tiho tražila tlo
nalazeći ritam bubnja
trošio sam song iz dana u dan
gledajući malu tamnu pojavu
u ritmu

SUBCITY

što usnih...

što usnih kad ne mogu javu
gledam te noću danju te tražim
uz slova koja izvire iz očiju
pokušavam moru pretvoriti u stvarno
želim sliku misli stvarno
dodirnuti možda više
neću gledati slike tvoje
noću spavati danju piti suzu
nemoći tražiti misli
da li osjećaš misao ti javo
u snu pokvarenog
pijanstva

IRIIS

I gledaj sada prst života na ivici
Rekao bih ti da je opo
Idemo dalje putom prsta putom
putokazi

IDI

Samo zastaju zato jer si žena života o

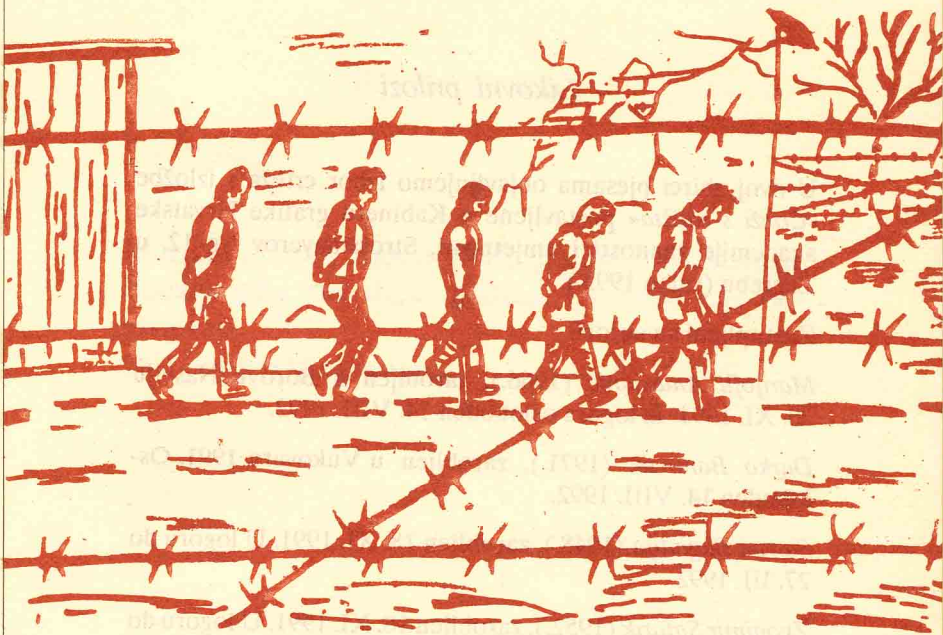
bakin kalendar

šta da ti velim
neću ti lagat'
Šokadiju mi dade
Šokicu podari
poigra misao skočit' oko je znalo
nasmijah se od uva do uva
bake mi mlade
divojkè sve su lipe

ostavljaš me i kad te nema
bježiš tražiš izlaz iz mene
ne... ne budalo
molim te
molim te reci mi baci se van Marijane
ne želim te povrijediti
mada te osjećam vraški kao i ti mene
to sigurno znam
ostavi me na miru jedno vrijeme
nikako please
ne in
ni ti ni ja ne zaslužujemo ovakav
način
oprosti samo želim pobjeći
zato me pusti da pobjegnem
bez grižnje tebe same
osjeti me molim te
obostrano se pitamo
tražimo se u nađenoj tami
sebe samih

zašto oči smetaju mi ove
zašto oči promatraju me
u mraku zjenica stade
prošapta misao tiho reče
oku crnu tajnu je krilo
krile su trenutak istine
krile su djelić sekunde
djelić života osta iza
ogledalo mi reče tamnu prozbori
šutnju
osmijehom sakri osjećaje
a što osta meni nego suza u oku
osta sjena u tužnim očima
djevojka u ogledalu usnula života
djevojka tvrda tamne puti
black and white i srca kruta mišlju
ostaše mutne oči u ogledalu
oči tamne mišlju nepročitane
ostala si ti uvijek u meni
tvrdo zakovana

preko žice izgovarah riječi
osjećaje nisam vidio nego slušao
riječi izgovarane u plastiku
preko žice glas veselo izgovara
djevojka bješe, predstavi se imenom
čekajući tup odgovor sa žice
druge strane čuje glas zatim ime
ime je ležalo na usnama neviđenog
lica osoba s imenom bez lica dugo
je stvarala viziju djevojke s
glasom plastike žicom vezana
vidjeh lice zbunjeno povezano
sumnjom da ili ne
ruka krenu ruci s imenom na usnama
govorila je tiho ime, zatim ode
na tren u sjećanje
djevojka s licem plastikom
vezana žicom
odoh sa stiskom ruke mislim
pogledom djevojke i riječi
neizrečene
usni vezanoj za usnu mišlju vezanom
prošlošću

Marijofil Andrijanić: Prizor iz logora (1. slika)
Logor Sremska Mitrovica, 1991.

Likovni prilozi

U ovoj zbirci pjesama objavljujemo izbor crteža s izložbe »Crteži s ratišta« postavljene u Kabinetu grafike Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Strossmayerov trg 12. u Zagrebu (rujan 1993.).

Zastupljeni su autori:

Marijofil Andrijanić (1966.), zarobljen u Borovu Naselju 20. XI. 1991. Iz logora oslobođen 14. VIII. 1992.

Darko Banovak (1971.), zarobljen u Vukovaru 1991. Oslobođen 14. VIII. 1992.

Stevan Bugadija (1948.), zarobljen 18. XI. 1991. U logoru do 27. III. 1992.

Zvonimir Šafarik (1952.), zarobljen 18. XI. 1991. U logoru do 14. VIII. 1992.

Danijel Šokec (1967.), pripadnik HV, 101. brigade.

Zahvaljujemo autorima i Kabinetu grafike HAZU, napose kustosu gosp. Predragu Haramiji, na ljubaznom ustupanju crteža za objavljivanje u ovoj knjizi.

Bilješka o autoru

Marijan Almaš, rođen 1965. godine u Vukovaru. Poeziju piše već deset godina. Do sada nije objavljivao.

Živi i radi u Vinkovcima.

Kazalo

OTISAK NARODA	5
Znam	7
Čekam moju mutnu riku	9
Očima po siniji	10
U zoru znala je biti bistra	13
Zašto gledaš nebo	14
Di je selo na brigu	15
Siti se nasitite	16
Nisam znao	19
Sklopi oči i zanijemi	21
Godine dvadesete	22
Vukovi moji gladni su slobode	24
Crteži rata	27
Gospodo.... ..	28
Rafal me sasiječe	31
Zar niste svjesni	32
Čekajući prvi korak	37
Objasni mi	38
Rodio sam se u krvi	39

Što reći otvorenim ustima	40
Očima neprimijećeni	43
Svak na svom mjestu stoji	44
Sjedio sam pored rijeke	47

»NE – NA«

Trošim misli na tebe	51
SUBCITY	52
Što usnih... ..	53
IRIIS	54
Bakin kalendar	55
Ostavljaš me	56
Zašto oči smetaju mi ove	57
Preko žice	58
<i>Likovni prilozi</i>	60
Bilješka o autoru	61

Nakladnik:
Ogranak Matice hrvatske Vinkovci
Duga ulica 11/I.

Za nakladnika:
Ante Miljak, predsjednik

Likovna oprema, zrcalo:
Tomo Šalić

Kompjutorski slog:
Anđa Čirko

Lektor i korektor:
Vlasta Markasović

Tisak i uvez:
»Time« Đakovo

Naklada:
1500 primjeraka

Tiskano u listopadu 1993. godine

Poeziju Marijana Almaša mogli bismo uvjetno nazvati poezijom opkoračenja. Misaoni izričaj rastrgan je i izlomljen u stihovnom. Stih je razrezan ili napuknuo na neobičnim mjestima. Autor tako sugerira razdrtnost i kaotičnost i nesumnjivo aludira na nesretno vrijeme te emotivne i duhovne obzore u kojima je njegova poezija nastala.

Ipak, opkoračenja povezuju stihove i to na neobičan način: rubna riječ, koja povezuje dva stiha ima različita značenja, ovisno o kontekstu obaju stihova. Na taj način čitatelj se angažira, a iz igre višeznačnošću izrasta i spoznaja relativnosti, koja je prisutna u svim slojevima poetskog tkiva.

Valja naglasiti da u ovim stihovima nalazimo iskrenu zavičajnost, u proživljavanju pejzaža, ratne sudbine ili u ikavici. Almaš zavičaj osjeća, on nije tek izvor, već i ušće njegove poezije, u vremenu i na prostoru gdje voljeti zavičaj znači isto što i za njega živjeti ili umirati.

Vlasta Markasović

KNJIŽNICA
RAVNICA

ISBN 953-6015-03-X